

I. GH. DUCA – UN OM AL TIMPULUI SAU

Anca Anghel *

Ion G. Duca a connu l'une des plus spectaculaire mais aussi mérité carrière politique – député dans le Parlement a l'âge de 26 ans, ministre à 38 ans (pendant 12 années), premier-ministre à 54 ans, la Grande Union e'tant sa plus forte aspiration.

Participant a'la réalisation de l'idéal séculaere de roumains, I.G. Duca fait partie de la catégorie petit nombreuse des hommes politique d'incontestable autorité qui a fait preuve de sa grande contribution avant la Grande Union, se trouvant parmi les membres du Gouvernement qui ont surveillé le desin roumain entre 1914-1919.

I.G. Duca est l'homme politique qui, depuis deux de'cennies, a détenu les plus importantes fonctions dans l'état roumain et qui pourtant meurt pauvre.

Dans le journalisme, il a dépassé, comme orientation, la condition de l'homme politique marquant du Partè National-Libéral, les problès des relations internationales occupant un lieu considérable.

I.G. Duca a cherché de surprendre chaque tressaillement de la politique externe, a commenté des recontres, des initiatives, des négociations apertes ou secretes, des actions diplomatiques et militaires, des délégations et programmes de gouvernement, des alliances et des accords, des négociations et des accods, des négociations et des contacts de diveres formes et niveaux, a médité sur les directions principales de la politique des Grands Pouvoirs, sur les déplacements et les cristalisations survenues sur la scène de la vie politique internationale.

I.G. Duca a attaché les valeurs du monde moderne, la civilisation de son temps, l'idée de la paix, comme un desideratum e un principe modelateur, un critère du progrès de la société et un idéal. Ici se trouve l'expression, l'aspiration humaniste de I.G. Duca vers une société harmonieuse, superieure vers laquelle devaient se diriger tous les effortes des gens, tous les changements politiques, sociaux, économiques. La finalité d'une pareille société était la mise en valeur des aptitudes créateures des gens qui devaient se materialiser dans une diffusion de beauté.

Una dintre cele mai complexe personalități din istoria României rămâne, fără îndoială, Ion G. Duca. Născut pe 20 decembrie 1879 în București era fiul cunoscutului inginer Gheorghe Duca, director general al Căilor Ferate Române, și a uneia dintre descendentele familiei Ghica.

Pentru că inginerul Gheorghe Duca conducea lucrările de construcție a liniei ferate Ploiești-Predeal, familia Duca își petrecea cel mai mult timp la Sinaia. Aici Ionel Duca și-a petrecut primii ani ai copilăriei. Clasele primare precum și primele două clase de liceu le-a urmat în particular¹; clasele a-III-a și a IV-a le-a

* Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7.

¹ Gheorghe Selten, *Viata și opera lui I.G.Duca*, Ed. Cultura Poporului, 1935, p.8.

urmat la Colegiul "Sf. Sava" din București². În clasa a-III-a de liceu, în ultima zi de curs, Mitropolitul Ghenadie, impresionat de rezultatele acestuia, l-a felicitat iar ministrul Instrucției, Take Ionescu i-a oferit câteva cărți³.

În iunie 1897 a susținut examenul de bacalaureat, iar în toamna aceluiași an a plecat la Paris să-și facă studiile universitare desăvârșindu-și evoluția spirituală⁴. În această perioadă nu a neglijat nici pasiunea sa pentru cai, participând la cursele de la Long-Champs.

Vizitând Germania, în una din vacanțe, este fascinat de trecutul istoric al localității Weimar. Patria lui Goethe și reședința marelui compozitor Liszt a reprezentat pentru tânărul student momentul de reconfort intelectual⁵.

Manifesta o înclinație deosebită spre politică și aprecia talentele oratorice ale politicianilor. Duca a participat de mai multe ori la ședințele Parlamentului francez și a asistat la dezbaterile din Camera Comunelor la Londra precum și la deschiderea lucrărilor Parlamentului spaniol. Este momentul în care vine în contact cu arta oratoriei și a conducerii exersată de politicienii vremii, precum și pe cei mai importanți oameni politici : Clemenceau, Aristide Briand, Waldek-Rousseau, Loyd George⁶.

În anul 1899, pe vremea când era student la Paris s-a adresat lui Luigi Cazzavillan, directorul ziarului „*Universul*”, solicitând și obținând colaborarea prin înființarea cronicii externe, domeniu ce era neglijat în ziaristica românească, introducând o „*cronică externă*” detaliată, bine documentată, ce cupridea comentarii ale evenimentelor în contextul situației internaționale.

A fost unul dintre cei mai buni studenți români ce studiau la Paris⁷. La Cercul studenților români de la Café Voltaire de pe malurile Senei a susținut peste treizeci de interpelări despre politica internațională în special, interpelări apreciate atât de studenți cât și de profesori. Aici a vorbit despre nedreptatea făcută burilor, imperialismul Angliei, anarhia din Rusia, intransigența politicii lui Chamberlain, anachronismul Austro-Ungariei, tendințele războinice ale lui Wilhem al-II-lea, intransigența lordului Rosebery, despre Campbell-Bannermann⁸. De atunci promitea o ascensiune rapidă încununată de o carieră strălucită.

După trei ani termină Faculta de Drept, iar în următorii doi devine doctor în Științe Juridice prin susținerea tezei de doctorat cu titlul : "Les sociétés coopératives en Roumanie"⁹. După susținerea tezei s-a întors în țară unde a fost recomandat de Ionel Brătianu lui Eugen Sănătescu, ministrul Justiției din acea perioadă. Acesta l-a întrebat unde dorește să fie numit însă Duca a răspuns prompt, fără ezitare că, oriunde va merge dreptatea este aceeași.

² *Ibidem*, p. 10.

³ Sterie Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, Ed. GESA, București, 1991, p. 155

⁴ Gheorghe Selten, *op. cit.*, p. 12.

⁵ *Ibidem*, p.13.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 15.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

A fost numit ajutor de judecător la Râmnicu -Vâlcea pe 20 decembrie 1902, aici desfășurându-și activitatea până la 19 martie 1903, când a fost numit supleant la Tribunalul Vlașca, post în care a activat numai câteva zile, până la 24 martie 1903 după care a demisionat. La sugestia lui Vintilă Brătianu, în 1904 a fost numit director al Casei Centrale a Cooperației.¹⁰

În această calitate a mers în Bucovina, la Putna împreună cu Alexandru Radovici și Nicolae Filipescu, participând la manifestările desfășurate cu ocazia comemorării a patru sute de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare¹¹.

În anul 1905 a participat la evenimentele organizate de *Asociațiunea Transilvania pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român* din Sibiu, alături de Nicolae Iorga, Nicolae Filipescu și Ion Grădișteanu. Cu acest prilej reușește să cunoască adevărata situație în care se aflau românii din Ardeal. Întors în Regat a devenit apărătorul cauzei românilor ardeleni.

La 10 mai 1906 a fost prezentat de către regina Elisabeta, regelui Carol I¹².

În anul 1907 părăsește postul de conducere a Cooperației și se înscrie în Partidul Național-Liberal. În același an a candidat și a fost ales deputat la Colegiul al III-lea Fălciu. Tot atunci a debutat în Parlament susținând elaborarea *legii tocmelilor agricole*. A fost un debut deosebit în care s-a remarcat omul superior, oratorul de elită, intelectualul erudit și un foarte bun cunoscător al problemelor sociale¹³.

De la tribuna parlamentului a militat pentru dezvoltarea unei economii care să asigure prosperitatea, siguranța internă a statului și pentru afirmarea țării noastre în politica externă din sud-estul Europei. I.G. Duca a fost cel mai aprig apărător al drepturilor țărănești ; a susținut realizarea unei reforme agrare care să asigure prin împroprietărire existența materială și stabilitatea țăranilor și desființarea sistemului electoral pe bază cenșitară. Pentru aceste idei democratice, a fost combătut atât de colegii săi, cât și de adversarii conservatori¹⁴.

Situația internațională era din ce în ce mai încordată. Conflictele dintre state, atitudinea Germaniei care trăda intenții războinice, l-au determinat pe Duca să susțină înfăptuirea acestor reforme, cu scopul consolidării situației interne în vederea înfăptuirii marelui eveniment - Marea Unire.

În politica externă, I.G. Duca a dat dovadă de o atitudine energică și nu numai de o simplă participare la politica Puterilor Centrale. Într-o conferință din anul 1913 susținea: “ Politica noastră externă, nu poate să mai fie o politică de înfeodare. Ea poate să fie o politică de simple amiciții, poate să fie o politică de alianțe, de alianțe intime și credincioase, dar nu o politică de supunere oarbă și de abdicare a oricărei individualități și a oricărui spirit de inițiativă, căci o asemenea

¹⁰ V. D. Bădulescu, *Duca judecătorul*, în “Cronica Judiciară”, anul 1, nr. 3, 1934, p. 106 – 108.

¹¹ Gheorhe Selten, *op. cit.*, p.18.

¹² *Ibidem*

¹³ *Ibidem*, p. 21.

¹⁴ *Ibidem*.

politică de supunere oarbă și de abdicare a oricărui spirit de inițiativă este incompatibilă cu interesele acestui Stat și cu demnitatea noastră națională.”¹⁵

În articolele sale de politică externă semnate în ziarul “Universul”, a semnalat prăbușirea inevitabilă a imperiului Austro-Ungar.

Potrivit sensului articolelor lui Duca, democrația constituia liantul capabil să asigure soliditatea socială, unica platformă care se afla la temelia sănătoasă a instituțiilor unei societăți, a unor structuri solide, singura modalitate de a dobândi consensul autentic, de a dezbate deschis și pe față problemele ivite în societate, de a se pune la adăpost de rătăcirii sau scopuri străine de interesele ei reale, de a stimula energiile, simțul civic și conștiința îndatoririlor. Democrația avea în percepția sa un caracter dinamic, activ și operativ. Problemele trebuiau rezolvate în funcție de urgența lor la momentul dat, orice situație istorică se judeca global, ținându-se cont de toți factorii implicați, cu perspectiva clară a datelor și aspectelor esențiale, a raporturilor concrete de forțe din acel timp.

În ianuarie 1914 a fost numit ministru Cultelor și al Instrucțiunii. Avea 38 de ani, era cel mai tânăr ministru din cabinetul lui Ionel I.C. Brătianu. Situația în care se afla Duca în cadrul acestei instituții nu era una ușoară ; îl urma în funcție pe Spiru Haret¹⁶.

Primul obiectiv a fost organizarea cât mai temeinică a învățământului. S-a implicat foarte mult în organizarea comitetelor școlare. O problemă importantă cu care se confrunta învățământul, era cea a analfabetismului care afecta peste 80% din populația țării; el a fost cel care a introdus școala de adulți în cazărmi, destinând și un prim fond bănesc pentru salariile corpului didactic. Pe de altă parte a început o campanie de iluminare a satelor și de construire de școli primare în mediul rural și normale în mediul urban. O atenție deosebită a acordat preoților – problema salarizării acestora. Fiind nevoie de învățători, a oferit preoților această posibilitate, acordându-le salarii complete. A susținut obligativitatea învățământului religios. Tot lui Duca îi datorăm realizarea definitivă a obligativității învățământului primar¹⁷; o activitate intensă realizată într-un timp destul de scurt – șase luni.

Izbucnirea primul război mondial va canaliza preocupările tuturor într-o alta direcție¹⁸.

În anul 1918 în calitate de ministru la Domenii înfăptuiește cea mai importantă reformă agrară prin exproprierea moșiilor și împrăștierea țăranilor dar înainte de a-și pune semnătura pe decretul de expropriere a împărțit mica sa proprietate¹⁹. Este și meritul lui I.G. Duca că această reformă s-a înfăptuit în

¹⁵ Apud, Damian Hurezeanu, Nicolae C. Nicolescu, *I.G. Duca. Lumea la început de veac*, Ed. Eminescu, București ,

p. 26.

¹⁶ Gheorge Selten, *op. cit.*, p. 23.

¹⁷ *Ibidem*, p. 26.

¹⁸ *Ibidem.*, p. 27

¹⁹ Damian Hurezeanu, Nicolae C. Nicolescu . *op. cit.*, p. 29.

liniște, cu tact, spre deosebire de alte state în care expropriere a dat naștere la frământări și mișcări sociale.

În perioada 1922-1926, I.G. Duca a deținut funcția de ministru de Externe.²⁰ Formația intelectuală, talentul oratoric, farmecul personal l-au ajutat să fie remarcat și apreciat în forurile internaționale. La Geneva, în cadrul „Ligii Națiunilor” a reprezentat de multe ori Mica Înțelegere cu talent și cu real succes, multe din propunerile sale fiind adoptate în diferite tratate internaționale.

În anul 1924 Duca, în calitate de ministru de Externe, l-a însoțit pe regele Ferdinand la Londra și Paris. Avea 44 de ani și reușise să capteze atenția și să uimească reprezentanții diplomației apusene²¹.

În anul 1927 este numit ministru de Interne, pentru ca, în 28 decembrie 1931 să fie ales președintele Partidului Național-Liberal.

După demisia guvernului național-țărănesc prezidat de Alexandru Vaida-Voievod

(14 noiembrie 1933), regele Carol II în urma consultărilor cu liderii politici, l-a însărcinat pe I.G. Duca să constituie noul cabinet, sugerându-i să realizeze o colaborare cu Gh. Brătianu și cu O. Goga, față de care suveranul dorea să-și manifeste recunoștința pentru atitudinea lor politică de după 6 iunie 1930. Dar cei doi nu au acceptat ministerele oferite de I.G. Duca, deoarece aceasta ar fi însemnat anihilarea lor politică. De altfel, Guvernul I.G. Duca (14 noiembrie – 29 decembrie 1933) a fost primit cu ostilitate de toate partidele politice și în special de Garda de Fier²².

În cei 27 de ani de activitate politică, I.G. Duca ocupase diferite demnități ; 12 ani fusese ministru, sarcină grea pe care o purtase în peregrinările sale prin diferite posturi și pe la diferite departamente ministeriale, dar de fiecare dată, făcându-și datoria cu demnitate și mândrie. Modest până la sacrificiu, cinstit până la abstractizarea persoanei sale, drept până la indolenta slăbiciune, a fost un exemplu demn de urmat²³.

Întotdeauna calm și senin în fața adeversarilor, omul politic I.G. Duca, improviza cu multă ușurință, lăsându-se purtat adesea de o frază literară, de o idee frumoasă, de o comparație; învingea adversarii prin inteligență și vocație oratorică, dar și prin superioritatea de a se ridica deasupra intereselor meschine, mărunte ale politicianilor de rând. Replicile sale erau subtile și în flexibilitatea lor se regăseau inteligența, eleganța și onestitatea²⁴.

După un trecut atât de frumos, cu o experiență atât de vastă, cu un prestigiu recunoscut, ajuns în fruntea unei organizații politice, întrunea toate calitățile și avea toate șansele să-și realizeze planurile de organizare temeinică a statului : depășirea crizei economice, culturalizarea satelor, o politică externă ce

²⁰ *Ibidem*, p. 30.

²¹ Victor Antonescu, *I.G. Duca*, în “Adevărul literar și artistic”, 14 ian. 1934, p. 26

²² Ioan Scurtu (coord.), *Istoria românilor*, vol. VIII, *România întregită (1918-1940)*, Ed. Enciclopedică, București, 2003, p. 323.

²³ Sterie Diamandi, *op. cit.*, p. 156.

²⁴ *Ibidem*.

se ridica la înălțimea rolului pe care România îl putea juca în contextul internațional²⁵.

La 24 noiembrie 1933, ziarul "Viitorul" făcea cunoscută intenția guvernului de a lua măsuri de înfrânare a curentelor "de ură și ațâțare, reprimându-se fără șovăire toate încercările de dezordine și de subminare a așezămintelor fundamentale ale statului". Același ziar aprecia, câteva săptămâni mai târziu, că România nu putea ieși din situația grea în care se afla "din cauza unei grupări care înțelegea să facă politică cu revolverul și să-și legitimizeze existența prin teroarea autorităților și a cetățenilor pașnici". Cotidianul liberal conchidea: "România nu poate fi lăsată pradă pârjolului anarhic dezlănțuit de Garda de Fier"²⁶.

Din inițiativa lui I.G. Duca, sprijinit de ministrul de externe Nicolae Titulescu, la 9 decembrie 1933, a fost adoptat Jurnalul Consiliului de Miniștri, prin care Garda de Fier era scoasă în afara legii, deoarece aceasta urmărea instituirea "unui regim social și politic contrar celui statornicit atât prin Constituție, cât și prin tratatele de pace."²⁷ Dizolvarea Gărzii de Fier în ultima zi de depunere a listelor electorale a torpilat orice încercare a legionarilor de a participa la alegerile parlamentare sub o altă denumire sau pe lista altor partide²⁸.

Așa cum era de așteptat, alegerile parlamentare au fost câștigate de Partidul Național-Liberal, care a obținut 52% din totalul voturilor. Presa și liderii politici comentau pe larg rezultatul alegerilor, când s-a aflat că în ziua de 29 decembrie 1933, I.G. Duca a fost asasinat pe peronul gării din Sinaia, de trei legionari. Vestea uciderii președintelui Consiliului de Miniștri al României a provocat o vie emoție atât în țară cât și în străinătate²⁹.

Prin dispariția lui Duca, s-a pierdut cea mai nobilă figură a oratoriei românești. Curmată brutal în culmea carierei sale politice, viața și activitatea lui I.G. Duca, necesită cuvenita atenție. I.G. Duca a atașat valorile lumii moderne, civilizația timpului său, ideea de pace ca pe un deziderat și un principiu modelator, un criteriu al progresului societății și un ideal. Își găsește aici expresia, aspirația umanistă a lui I.G. Duca către o societate armonică, superioară, spre care trebuia să ducă, în cele din urmă, toate eforturile și frământarea oamenilor, toate prefacerile politice, sociale, economice. Finalitatea unei asemenea societăți era punerea în valoare a aptitudinilor creatoare ale oamenilor, aptitudini care trebuiau să se materializeze, la randul lor, într-o bogată revărsare de frumos.

²⁵ Damin Hurezeanu, Nicolae C. Nicolescu, *op. cit.*, p. 112.

²⁶ Ioan Scurtu (coord.), *op. cit.*, p. 323.

²⁷ *Ibidem*, p. 323.

²⁸ *Ibidem*, p. 324.

²⁹ *Ibidem*.